

ΠΑΡΑΤΗΡΗΤΗΣ ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ

ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ

Δολιχός Ε' Αρ. φύλλου 37] 1380 Τετάρτη 13 Μαΐου 1981 Τιμή φ. δρ. 4 Σολωμού 8 τηλ. 23494 και 25074

1881-1981 ΕΚΑΤΟ ΧΡΟΝΙΑ από τήν 'Απελευθέρωση τής 'Αρτης

Δημ. Φ. Καρατζένη

Εκατό χρόνια ελεύθερου βίου συμπληρώνει ύστερα από δύο μήνες η 'Αρτα και η όρεινη περιοχή του Νομού της. Ολόκληρος αιώνας που δεν υπήρξε αρκετός για να επουλώσει τα ψυχικά τραύματα της σκληράς τεσσάρων και ημισιού αιώνων και νύκτων τεχνικής ή διανοητικής τυραννίας του βαρβάρου ανατολίτη κατακτητή.

Σημιάδια αυτά της φυλής μας που και σήμερα ακούζουν τις σχέσεις δύο λαών που από κακότυχη άναποδιά της μοίρας, ξησαν ο ένας ως αβύσσος και ο άλλος ως ραγιάς κάτω από τήν ίδια στέγη. Οι θυσίες και τό αίμα που έδωσε η επαρχία τής 'Αρτης κατά τόν ξεσποικόμο του 21 δεν έκρίθησαν, αρκετή προσφορά της για να γίνει αναγνωρίσουν οι μεγάλοι τό δικαίωμα να ζήση ελεύθερη, ούδέ ίκανόν τό τμήμα, τόσων αιώνων δουλείας και βασάνων, διά να αποζημιωθεί, ο κατακτητής και τής παραχωρήσει και αυτός τήν ελευθερίαν της. Έπρεπε ακόμη να τόν δουλέψη. Και τήν καταβίβην της αυτόν ηλλόγησαν ελεύθεροι ισχυροί λαοί τής Εύρώπης, οι μεγάλοι Ανάμεις που έπρόβλεψαν τις άμπάρεις στις σιδερένιες πόρτες που έστησαν κάπου εκεί στον χείμαρρο του 'Ανίνου.

'Επαρχία που έδωσε τά πάντα για τήν ελευθερία της, αίμα, περιουσίες, σπίντα, πείνα, προσφυγιά, καταδίκασήν ή συνέχισήν τό μαρτύριον της. Και μέσα απ'αυτήν τήν νέαν υποδοούληση, άφού έχασε τά πάντα έκράτησε μόνον άκμασίαν τήν ψυχήν της.

Και ήτο η άδούλωτη αυτή ψυχή που ξεηγήθη τό 1833 κατά τής έπιτροπής όροθετήσεως, που έπικρατήθη τό 1854, τό 1866 και τό 1878 γεγονόςτα που μαρτυρούν ποιά δύναμη έφώλεσε στα στήθια τών κατοίκων της. Η τελευταία άποκρίσισιν του 1878 έκρημασε

αίτην ήρθαν περί της παραχωρήσεως, κατόπιν πυρκαϊκή σφαις τής Τουρκίας, υπεχώρησαν και ηρεμήσαν εις τό άρδρον 24 αΐτης, να αναγράφουν άπλως διάταξη παραπέμπουσιν εις τό κατά τήν δην 'Ιουλίου συνταχθέν 13ον πρωτόκολλον τής συνεδριάσεως εκείνης. τό έποσον άφηνε εις τήν 'Ελλάδα και τήν Τουρκίαν να διαπραγματευθούν, αν έσωτερική διαφορά τήν χάρητι νέων συνόρων.

Η δικτύπωση αυτή έδωσε τό δικαίωμα στην Τουρκίαν να ήμισθητήση τό υποχρεωτικόν δι' αυτών τών άποφάσεων του Συνεδρίου περί παραχωρήσεως νέων έδαφών εις τήν 'Ελλάδα και να ισχυρισθί ότι τό Συνέδριον του Βερολίνου άπλήν εσχήν εξέφρασε, περί καλύτερης δηλαδή διευθέτησεως τών ύφισταμένων μεταξύ τών δύο Κρατών συνόρων. Τίθρα, οι Τούρκοι έγιναν άδιάλατοι: και έδέχοντο να παραχωρήσουν τμήμα μόνον τής Θεσσαλίας και περί 'Ηπειρου ούδεμίαν συζήτηση. Και ή υπόθεσις, ένκινδύνευε να χαθή.

Κατ' εύτυχίη συγκυρίαν, άρχομένου του 1880, εκ τών νέων ένλογών εις τήν 'Αγγλίαν άνεδείχθη νέα Κυβέρνησις του Γλάδστονως, όστις χωρίς βραδύτητα διά άνακωνόμωσος του προς τήν Πόλιν έξήτησε άνευ άναβολής τήν συμμόρφωσι ή προς τάς υποχρεώσεις της. Κατόπιν αΐτης ή Τουρκία υπεχώρησε και έδέχθη τήν απόφαση τής τεχνικής Έπιτροπής, συνέλευσε τόν 'Ιούνιον 1880 διά τόν καθορισμόν νέων όρίων, ως υποχρεωτικήν.

ζου φάσιν, η 21η 'Ιουνίου 1881, ήμέρα εισόδου του στρατού, έκορυφώνετο. Πολλοί τών κατοίκων τόσον άπί τήν πόλην όσον και από τά χωριά μετέβαινον καθημερινά στό όνορο του 'Ανίνου για να ίδούν και θαυασούν τόν 'Ελληνα στρατιώτη που είχεν σταθμεύσει εκεί έτοιμο να προχωρήσουν και καταλάβουν τήν νέαν 'Ελληνικήν 'Επαρχίαν τής 'Αρτης.

Και όταν περί ώραν 2,30 μ.μ. τή 24η 'Ιουνίου εισήλθε εις τήν πόλην τμήμα στρατού υπό τόν άξιωματικόν Κωστάκη για να παραλάβη τά δημόσια κτίρια, στρατώνας, φρούριον κ.λ.π. οι κάτοικοι που ήταν από τό πρώτο συγκεντρωμένιοι στη θέση τών 'Αγίων Θεοδώρων υπεδέχθησαν αυτό μέ άπερίγραπτον ένθουσιασμόν και φρενιτώδεις ζητωκραυγές. Αι γυναίκες κλαίουσιν ένγηγκλιζόντο τούς στρατιώτες και τούς έδεικνυον στα παιδιά τους που είχαν μαζί τους.

Ο στρατηγός Χάμιλες τής Διεθνούς Έπιτροπής που και αυτός εύρίσκετο εις τήν είσοδον τής πόλης και θελήσας μέ τό τμήμα τών ενόχων να εισέλθη στην πόλη έστάθη άδύνατον — ως έδήλωσε — να προχωρήσει, ένεκα τών συνεχών ένδηλώσεων του πλήθους εύγνωμόνου χαράς προς τό πρόσωπον του. Άσκεπής και συγκινημένος από τις ένδηλώσεις τών κατοίκων μετά δυσκολίας κατώρθηκε να δέλθη διά μέσον αυτών.

Τέλος τήν 4ην μ.μ. ώραν έφθισε εις τήν θέση τών 'Αγίων Θεοδώρων, είσοδον τής πόλης τό προπροεούμενον τμήμα στρατού, μια τών μουσικών τών 'Αθηνών, και ο στρατηγός Σιαρλάτος Σούτσος μέ τό έπιτελείον του. Τί έπικολούθησε είναι άπερίγραπτον. Παραζάλη ένθουσιασμοί, Ενεγκάλισμοι, φιλία, άσπασμοί, κλάματα και ζητωκραυγές. Η τοπική μουσική εκ λαϊκών όργάνων

μαρτυρούν, κατά συνέπεια, εφάρμοζε στα σιχίτια των κατοίκων της. Η τελευταία επανένωση το 1878, εκορυφώθη την ώραν που οι Μεγάλες Δυνάμεις έρρυθμίζον τις σχέσεις τους με την νικήσαν την Τουρκία, Ρωσία και έτσι αυτή σαν αυτοδύναμο ισχυρό αίτημα έβασε το δικαίωμα στην Έλληνική Κυβέρνηση διά των έκπρωσώπων της, Θεοδ. Δελιγιάννη και Αλ. Ραγκαβή, να ζητήσει από το κατά τον Ιούνιον 1878 συνεληθόν εις τό Βερολίνον Συνέδριον των έξι Μεγάλων Δυνάμεων την προσάρτηση της Ήπειρου και της Θεσσαλίας στην ελεύθερη Ελλάδα.

Οι Σύμβουλοι άφού έμελέτησαν τό ύπόμνημα της Έλληνικής Κυβερνήσεως, την 2ην Ιουλίου έδέχθησαν την παραχώρηση της Θεσσαλίας και εκ της Ήπειρου, τμήμα αυτής. Αντί όμως εις την ύπογραφείσαν την 13 Ιουλίου 1878 συνθήκην να συμπεριλάβουν καταρχαίως

διά τον καθορισμόν νέων όρίων, ως ύποχρεωτικών.

Ο Σουλτανος όμως κατόματ' αυτών έδωσάτωσε και έζητει νέαν διάταξιν και νέαν εξέταση των παραχωρήσεων τας όποιας διά ήθύναντο να προβή. Πρό της νέας αυτής κατιστάσεως, ο Τρικύβητης έδήλωσε ότι είναι έτοιμος να διατάξη επιστροφήν προς καταλήτην των παραχωρουμένων περιοχών και την όποιαν, άφού τό πράγματι δέν έπαραισώμεν προσόν, τελικώς διετάξει.

Η διάθεση τούτα έπιανε διατάσεις και ο Τρικύβητης ήναγκάζεσθαι να παραιτηθή. Τότε μέ νέαν πρωτοβουλίαν του Γλαδστώου, άγκλουδουμένου υπό του Κυρ κληρίου Βίσηρακ, ήρχισεν νέα διάταξις στην Κωνσταντινούπολη κατά την όποιαν ή Τουρκία έδέχθη την παραχώρησιν στην Ελλάδα της Θεσσαλίας και μικρού τμήματος της Ήπειρου, δηλαδή της Άρτης.

Ο περιορισμός του παραχωρουμένου τμήματος της Ήπειρου δέν ικανοποίη την Έλληνικήν Κυβέρνηση Κουμουδούρου, εύρεθείσαν εις άμηχανίαν εάν έπρεπε να δεχθή την απόφασιν αυτήν. Αλλά περιθώρια συζητήσεων και σκέψεων δέν υπήρχον.

Αι δυνάμεις του Συνεδρίου όμως έδωσαν εις αυτήν τό έρώτημα εάν θέλει να δεχθή την άνωτέρω απόφασιν, άλλως να δηλώσει ότι την άπορρίπτει. Έτσι ή Ελλάδα ήναγκασθη να δεχθή την παραχώρησιν της επαρχίας Άρτης μέχρι του ποταμού Αράχθου όπως έπρότεινε, ως τελευταίαν λέξιν των συζητήσεων, ο Βίσηρακ. Είχε έκρυφθεί εκ άλλου ή Κυβέρνηση τας άνωθείας και τας νέας περιπετειάς και παρά τας έπιχειρήσεις της αντίπελιτεύσεως, ήναγκασθη να άποδεχθή την ύπογραφείσαν την 24 Μαΐου 1881 τελικην απόφασιν των αντιπροσώπων των Μ. Δυνάμεων στην Κωνσταντινούπολη. Όταν έγνωσθη στην Άρτιαν ή έπιθεούσα συμφωνία, οι κάτοικοι έξαλλοι από χαράν, επανηγύριζαν την άπελευθέρωσιν τους από τον έάρβαρον ζυγόν και ήτοιμάζοντο να δεχθούν τον Έλληνικόν στρατόν και την εγκατάστασιν έλληνικών άρχων.

Οι καταστηματαρχαι της κεντρικής όδου ήρχισαν να χρωματίζον τις ύβρις και τις προσόψεις των καταστημάτων με τά χρώματα της έλληνικής σημαίας, οι οικοκυρές να άσπρίζον τά σπιτία τους και να καθαρρίζον τους δρόμους, ο δέ μητροπολίτης Σεραφείμ Ξενοπούλος, έφωδίαζε όλους τους ίερείς με χρυσοθώρακ άμφια, χρωμάτων και αυτά όπως της σημαίας. Άπο του Μαΐου δέ νεάνις εκ των καλλιτέρων οικογενειών της πόλεως (λέγεται ότι ήτο ή αδελφή του Δεσπότη ονόματι Μανιώ) έκένετα την Έλληνικήν σημαίαν την όποιαν θά παρέδιδε εις τον Έλληνικόν στρατόν κατά την είσοδον του εις την πόλη. Διά να αγοράσθουν οι χρυσές κλωστές ο μητροπολίτης έκαμει έρανόν, έστοίχισαν δέ την εποχήν ένδεινην χίλιες δραχμές.

Και οι έτοιμασίες έσυνεχιζόντο και ή άγωνία μέχρις

πιασμού. Εναγκασμένοι, φιλια, ασπασμοί, κλέματα και ζητωκραυγές. Η τοπική μουσική εκ λαϊκών όργάνων εις ένα σύνολον διαφόρων τόνων δέν άφανε περιώφρα για να διακρίνη κανείς τί έλέγετο επάνω στην συνάντησιν και στην συγκίνησιν των έλευθέρων και των υποδούλων Έλλήνων.

Μετά τις προσφωνήσεις και τις άπαντήσεις, προπροσμενης της μουσικής του Μάγγειλ, όλο αυτό τό πλήθος, παιδαίει και νέοι Έλληνες ήρχισεν να κινητα, με δυσκολίαν προς την πόλη. Άπό τά παράυρα έρρίπτοντο στους διερχόμενους στρατιώτες κουφέτα και λουλούδια. Κατά μήκος της κεντρικής όδου είχαν στηθη άβίδες με εικόνες των βασιλέων, άναγράφουσαι τας Συνέχεια στην 4η σελίδα

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΠΕΛΕΥΘΕΡΩΣΗ ΤΗΣ ΑΡΤΗΣ

Συνέχεια από την 1η σελ.

φράσεις: Ζήτω ή Ένωση, Ζήτω ο Στρατός. Την ίδια επέραν επηκολούθησε φωτοχυσία διαρκέσασα καθ' όλην την νύκτα όλων των κατοίκων της πόλης αγροτιούτων.

Τό ίδιο βράδυ εστέλλετο από το Άρνίνου τό κάτωθι τηλεγράφημα:

«Εξ Άρνίνου 24 Ιουνίου ώρα 11 μ.μ.

Υπουργεία Στρατιωτικών, Εξωτερικών, Αθήνας
Σήμερον 24ην ὥραν 4,30' στρατός εισήλθεν εις την πόλιν της Άρτης εν μέσων παθήμου ένθουσιασμού άνευ διακρίσεως θρησκείματος. Αδιόκωποι ζητωκραυγαί υπέρ ΑΑ Βασιλέως εκ μέρους άπάντων των κατοίκων Άρτης, Χριστιανών Ισραηλιτών και Όθωμανών.

Στρατηγός Σαουντζάκης».

Έκτοτε ή Άρτα ὄρηκε τόν δρόμον ταχείας εξέλιξεως διά των ιδίων της δραστηροτήτων. Ο πληθυσμός της ετετραπλασιάσθη, ή παραγωγή των αγροτικών της προϊόντων ηύξθη, τό εμπόριον της άκμάζη και σύντομα θά πάρη μιά θέση εξέχουσα επαρχιακής πόλης

